

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

ЯШНИК Світлана Валеріївна

УДК 378:37.064.3

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖСТАТЕВИХ СТОСУНКІВ У
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.07 – теорія та методика виховання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному аграрному університеті, Кабінет Міністрів України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Стахневич Валентина Іванівна,
Національний аграрний університет,
доцент кафедри психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Міщик Людмила Іванівна,
Запорізький національний університет, завідувач кафедри
педагогіки та психології;

кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник
Журба Катерина Олександрівна,
Інститут проблем виховання АПН України,
старший науковий співробітник лабораторії
морально-етичного виховання.

Провідна установа: Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
кафедра педагогіки, Міністерство освіти і науки України, м.
Тернопіль.

Захист відбудеться 09.02.2006 р. о 14³⁰ год на засіданні спеціалізованої вченої ради
К.26.053.09 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м.
Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 06.01.2006 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Шевнюк О.Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі творення незалежної, правової, демократичної держави та інтеграції України до загальноєвропейського товариства дедалі більшої гостроти набуває проблема загальнолюдських і моральних цінностей, міжособистісних і міжстатевих стосунків. У її розв'язанні провідна роль відводиться навчальним закладам різного рівня. Орієнтири на вирішення окресленої проблеми знаходять своє відображення в державній національній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності”, “Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти”, “Концептуальних засадах гуманітарної освіти в Україні (вища школа)”; у Національній доктрині розвитку освіти та інших законодавчих і нормативно-правових документах.

Вищі навчальні заклади ще недостатньо орієнтовані на звільнення майбутніх фахівців від упереджених статевих стереотипів. Сучасні міжстатеві стосунки визначаються, з одного боку, традиційними патріархальними настановами, з іншого – відчувається посилення егалітарних тенденцій, демократизму, рівності між чоловіком і жінкою, що пояснюється зростанням соціальної активності жінок, їх професійними, кар'єрними інтересами.

Не зважаючи на зміни у статоворольових уявленнях молодих людей, реальна поведінка останніх зорієнтована переважно на традиційний устрій життя, а статеві стереотипи мало піддаються динамічним перетворенням. Суперечність застарілих соціально-нормативних еталонів з новим змістом статевих ролей часто призводить до соціальних і особистісних конфліктів. Дана ситуація ускладнюється недостатнім рівнем загальної культури і культури міжстатевих стосунків людей, що спричинює статову деморалізацію юнаків і дівчат.

Однією з причин духовної кризи молоді є лібералізація статевої моралі та неготовність сучасної системи освіти вирішувати такі проблеми. Зважаючи на це, прогресивна політика з виховання культури міжстатевих стосунків студентів має ґрунтуватися на принципах нової

егалітарної стратегії рівних можливостей, яка може впроваджуватися, насамперед, через ті соціальні інститути, які займають незаангажовану позицію стосовно молодіжних проблем.

Як показує аналіз наукових праць, феномен культури міжстатевих стосунків цікавив філософів, соціологів, педагогів, психологів. При цьому основна увага дослідників зосереджувалася на вивченні культури ставлення до протилежної статі (Головач Л., Максименко Н., Мезеря І., Стахневич В.), сексуальної культури (Безрукова В., Говорун Т., Кікінежді О., Кравець В.), психосексуальної культури (Гридковець Л.), гендерної культури (Любарська О., Романова В., Хрісанова С.) тощо.

Культура міжстатевих стосунків розглядається в контексті статевого виховання та підготовки молоді до сімейного життя (Буленко Т., Кравець В., Новікова Н., Сутріна Г., Феокрістова М.); морально-статевого виховання (Колесов Д., Макаренко А., Сухомлинський В., Черепова Е., Шалімова І., Щербань П., Юнда І.); формування уявлень підлітків про сімейне життя (Лозова Г., Семенов В., Шарган О., Феокрістова Н.); психосексуального розвитку та сексуальної поведінки особистості (Блонський П., Васильченко Г., Говорун Т., Голод С., Кікінежді О., Кон І.); вікової специфіки розвитку сексуальності особистості (Аккузіна О., Гурлева Т., Єфімова А., Івченкова Н., Сечейко О., Федотова В., Хрипкова А.); гармонізації шлюбно-сімейних взаємин, психологічного клімату сім'ї (Журба К., Приходько Є., Руденко Т., Шнабль З., Шнейдер Л.) та ін.

Здійснений аналіз наукових праць свідчить про нагромаджений досвід з проблеми виховання культури міжстатевих стосунків хоча тут доцільно констатувати певну обмеженість досліджень з підходів у визначенні сутності, структури культури міжстатевих стосунків, а також висвітленні теоретичних питань виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів. Актуальність, недостатня теоретико-педагогічна та методична розробка окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *“Педагогічні умови виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до основних напрямів досліджень АПН України, в межах науково-дослідницьких тем: “Особливості соціалізації студентів в аграрному вищому навчальному закладі” (РК 0101U003628) і “Розробка та впровадження у навчально-виховний процес вищих аграрних закладів освіти інноваційних педагогічних технологій”

(РК 0101U003740), що виконуються кафедрою педагогіки Національного аграрного університету.

Тема дисертації затверджена вченою радою природничо-гуманітарного ННІ Національного аграрного університету (протокол № 6 від 14.02.2005 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі з педагогіки і психології в Україні (протокол № 3 від 29.03.2005 р.).

Об'єкт дослідження – процес виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

Предмет дослідження – педагогічні умови виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

Мета дослідження – розробити та експериментально перевірити ефективність блоку педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження. Виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів буде ефективним, якщо в навчально-виховному процесі посилити гуманістичну спрямованість суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і викладачів на основі особистісно-розвивальних технологій; домінуватимуть діалогічні форми статевого виховання, що враховують психосексуальні особливості юнацького віку.

Відповідно до мети та гіпотези визначено основні **завдання дослідження**:

- здійснити теоретичний аналіз сутності та структури культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів;
- визначити критерії вихованості культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів;
- визначити і експериментально довести значущість педагогічного впливу провідних чинників виховання культури міжстатевих стосунків;
- науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови, що посилюють ефективність виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів;
- розробити методичні рекомендації з виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

Методологічну основу дослідження становлять концептуальні положення про багатогранний і гармонійний розвиток особистості, що забезпечує єдність фізичних, духовних

і соціальних функцій людини; концептуальні положення про провідну роль діяльності у формуванні особистості; теоретичні положення про особистісну та суспільну значущість цінностей здорового способу життя; філософсько-методологічні, культурологічні, соціологічні та психолого-педагогічні положення про виховання культури міжстатевих стосунків; принцип конкретно-історичної сутності етичних ідей, теорія взаємодії процесів виховання і самовиховання.

Теоретичну основу дослідження склали ідеї про сутність і розвиток особистості та її статеворольових закономірностей (Виготський Л., Леонт'єв О., Блонський П., Кон І., Кле М., Кочарян О., Штерн Е., Шпрангер Е., Еріксон Е.); положення про специфіку статеворольового виховання молоді (Ісаєв Д., Каган В., Кравець В., Столярчук Л., Мезеря І., Клецина І., Новікова Н.); характер подружніх взаємин і статеворольових стосунків (Голод С., Зацепін В., Зідер Р., Ковальова І., Шнейдер Л.); вплив соціокультурних чинників на розвиток особистості і її статеворольову поведінку (Мудрик А., Лінтор Р., Мацумото Д., Берн Ш., Лукашевич М., Капська А., Вайнола Р., Лавриченко Н.); концепції розвитку освіти, виховання та навчання в сучасних умовах (Андрющенко В., Михальченко М., Зязюн І., Бех В., Євтух М., Сущенко Л., Шевнюк О., Вовк Л., Міщик Л., Шпак О., Руденко Ю., Пащенко Д. та ін.).

З метою конструктивного розв'язання завдань дослідження, перевірки гіпотези було застосовано такий комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* (ретроспективний аналіз філософської, соціологічної, культурологічної, психологічної та педагогічної літератури, порівняння і узагальнення) – для обґрунтування вихідних положень експериментальної роботи; *емпіричні* (анкетування, бесіда, інтерв'ювання, ранжування, спостереження, експертна оцінка і самооцінювання, незакінчені речення, проектування і аналіз педагогічних ситуацій, аналіз творчих робіт і завдань) разом з *праксиметричними* (вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, аналіз документів) методами – з метою визначення рівнів вихованості культури міжстатевих стосунків студентів; *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків студентів; *методи математичної статистики* (оцінка статистичної значущості різниці даних за критерієм Ст'юдента, метод рангової кореляції, оцінка значущості коефіцієнта конкордації за критерієм Пірсона) – для встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами і процесами.

Дослідження проводилося протягом 2000 – 2005 рр. у **три етапи**.

Так, на першому етапі (2000 – 2001 рр.) здійснювався аналіз теоретико-методичних аспектів виховання культури міжстатевих стосунків з метою розробки концептуальних підходів, визначалися об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання і методи дослідження. Вивчався педагогічний досвід з виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

На другому етапі (2002 – 2003 рр.) розроблялись критерії оцінки досліджуваної проблеми і рівнів її вихованості, проводився констатувальний експеримент, визначалися педагогічні умови виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів, уточнювалась методика формувального експерименту.

На третьому етапі (2004 – 2005 рр.) здійснювалася експериментальна перевірка педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів, аналізувалися й узагальнювалися проміжні і кінцеві результати дослідно-експериментальної роботи, проводився їх багатогранний науковий аналіз, формулювались висновки, розроблялися методичні рекомендації з проблеми виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Національного аграрного університету, Національного університету культури і мистецтв, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Дослідженням було охоплено 355 студентів, 165 викладачів та наставників студентських груп.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в уточненні змісту поняття “культура міжстатевих стосунків”, що поглиблює розуміння процесу виховання особистості; обґрунтуванні вікової специфіки виховання культури міжстатевих стосунків; вдосконаленні критеріальної системи оцінювання рівнів вихованості культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів; визначенні педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів, доведенні доцільності їх створення, що розширює наявний арсенал сучасних методів і форм особистісно орієнтованого виховання студентів вищих навчальних закладів.

Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій з впровадження науково обґрунтованих теоретичних положень і одержаних експериментальних результатів у освітньо-виховний процес вищих навчальних закладів на основі створення типової навчальної програми “Сімейно-побутова культура та домашня економіка”, спецкурсу “Культура міжстатевих взаємин”, методичних рекомендацій “Методика формування культури міжстатевих

стосунків: соціально-психологічний тренінг”; програми науково-методичного семінару для наставників “Методика виховної роботи наставника студентської групи”.

Впровадження результатів дослідження здійснено у навчально-виховний процес Національного аграрного університету (довідка № 2020 від 05.10.2005 рр.), “Кримського агротехнічного університету” НАУ (довідка № 21 / 04 від 17.10.05 р.), Державної академії житлово-комунального господарства міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України (довідка № 415 / 03 - 13 від 21.12.05 р.).

Запропоновані матеріали можуть бути використані наставниками студентських груп, викладачами, працівниками відділів виховної роботи та студентських справ закладів освіти I–IV рівнів акредитації, у системі післядипломної освіти вчителів, соціальними службами, а також громадськими організаціями.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується чіткістю теоретико-методологічних позицій, інтегруванням філософських, соціально-психологічних і педагогічних підходів у розробку провідних ідей дослідження, єдністю комплексу взаємодоповнюючих методів дослідження, адекватних його об’єкту, меті та завданням; репрезентативністю вибірки, кількісною обробкою, якісним аналізом результатів експерименту та позитивними результатами апробації основних положень дисертації.

Особистий внесок здобувача полягає у висвітленні підходів до гуманізації навчально-виховного процесу в частині статті “Вдосконалення навчальних планів і програм для студентів аграрних вузів у сучасних умовах”, написаній у співавторстві з В. Стахневич; у розробці концептуальних підходів до формування у студентів навичок сімейно-побутової культури у навчальній програмі “Сімейно-побутова культура і домашня економіка”, підготовленій у співавторстві зі В. Стахневич, В. Титовим та ін.; у розробці теоретичних аспектів програми щодо формування культури міжстатевих стосунків студентської молоді у навчальній програмі науково-методичного семінару для наставників “Методика виховної роботи наставника студентської групи”, підготовленій у співавторстві з П. Лузаном, В. Стахневич; у розробці технології проведення соціально-психологічного тренінгу та завдань для індивідуальної і групової роботи зі студентами у методичних рекомендаціях “Методика формування культури міжстатевих стосунків: соціально-психологічний тренінг”, розроблених у співавторстві з В. Стахневич; обґрунтуванні гендерного підходу в управлінні у методичному посібнику “Психологія управління”, підготовленому у співавторстві з В. Титовим, В. Стахневич, В. Свистун та ін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Вінниця, 2000 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції “Наука і освіта – 2002” (Дніпропетровськ 2002 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми виховання студентів, формування їх як особистостей у вищих закладах освіти” (Київ, 2002 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Формування гендерного паритету в умовах сучасних соціально-економічних перетворень” (Київ, 2002 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє” (Київ, 2005); 31 Kongress “Frauen in Naturwissenschaft und Technik” (Bremen, 2005); всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Студентський рух в сучасній Україні: реалії, тенденції та перспективи розвитку” (Київ, 2002 р.); “Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві” (Київ, 2003 р.); “Національна освіта: провідні тенденції та перспективи (до 140-річчя від дня народження Б.Д. Грінченка)” (Київ, 2003 р.); “Реформування системи вищої аграрної освіти в Україні: досвід і перспективи” (Київ, 2005 р.); наукових конференціях професорсько-викладацького складу, наукових співробітників та аспірантів Національного аграрного університету (2000 – 2005 рр.); науково-методичних семінарах для наставників студентських груп перших курсів (1999 – 2005 рр.); засіданнях кафедри педагогіки та кафедри психології Національного аграрного університету (1999 – 2005 рр.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації знайшли своє відображення у 18 наукових працях, з яких 13 одноосібні, 7 статей опубліковано у провідних наукових фахових виданнях (7,45 ум. друк. арк.).

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (312 найменувань на 26 стор.), 15 додатків (на 103 стор.). Загальний обсяг дисертації складає 311 сторінок машинописного тексту (основна частина – 181 стор.). Робота містить 20 таблиць та 2 рисунки на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і ступінь наукової розробки обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; сформульовано гіпотезу, теоретико-методологічні засади дослідження; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами і планами, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення, подано дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, структуру роботи.

У першому розділі *“Теоретико-методичні аспекти виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів”* здійснено ретроспективний аналіз виховання культури міжстатевих стосунків; аналіз сутності поняття “культура міжстатевих стосунків” у філософській, соціологічній і психолого-педагогічній літературі, розкрито структуру культури міжстатевих стосунків; виявлено чинники зазначеної культури; теоретично обґрунтовано критерії діагностування рівнів її вихованості, висвітлено прояв особливостей культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

На основі здійсненого аналізу доробку науковців встановлено, що упродовж усього історичного шляху розвитку цивілізації культура міжстатевих стосунків відображала суспільний устрій і була його важливою характеристикою, регламентувалась нормами моралі, релігії, закону. Вона неодмінно спирається на ті вимоги, які висуває суспільство.

Тривалий час дослідження культури міжстатевих стосунків блокувалось нав'язуванням ідеологічного табу, асексуальними суспільно-політичними настановами, ігноруванням інтимного світу дитини, що спричинило помилки і упущення у вихованні багатогранно розвиненої особистості. Тому з'явилась потреба у новому змісті, діалогічних формах і методах статевого виховання, що доводять у своїх дослідженнях В. Андрієвська, Г. Балл, А. Волинець, Л. Волинська, В. Суковатая. Активно розробляються і впроваджуються принципи гендерної освіти (Бут Л., Кобилянська Л., Луценко О., Чухим Н.); програми підготовки молоді до сімейного життя (Демидова Т., Шалімова І.); підготовки вчителів до здійснення статевого виховання (Главацька О., Буленко Т., Булатова Л., Городнова Н.); обґрунтовується використання засобів мистецтва у статевому вихованні (Мезеря І.).

У дослідженнях наголошується на соціальній природі культури міжстатевих стосунків як складової загальної культури, що виявляється у ставленні особистості до суспільних норм. У наукових джерелах культура міжстатевих стосунків розглядається як система засобів і форм, за допомогою яких суспільство уніфікує поведінку його членів (Романовська Д.,

Собкова С., Сечейко О.), як сума багатьох елементів, серед яких статеві мораль, сексуальні норми, що забезпечують функціонально-рольову та емоційно-міжособистісну взаємодію і задовольняють соціальні потреби особистості (Кравець В., Говорун Т., Кікінежді О., Столярчук Л.). Ми розглядаємо *культуру міжстатевих стосунків особистості як структурний компонент загальної культури, як форму усталеної для даного суспільства статевої поведінки, що визначає готовність суб'єктів до певного типу міжстатевих взаємодій*. Сутність поняття “міжстатеві стосунки” полягає у вираженні певних зв'язків, які встановлюються між особистістю та іншими людьми (своїї та протилежної статі), а також різними сторонами оточуючого світу і які, торкаючись сфери потреб, переконань і вчинків, впливають на її поведінку. Відповідні типи міжстатевих взаємодій позитивно корелюються із статево-рольовими уявленнями особистості про себе як про статеву істоту, котра має відповідний рівень знань, умінь і навичок конструктивної взаємодії з особами протилежної статі. Це виявляється в поведінці й залежить від віку, освіти, індивідуальних якостей, соціального оточення, культурного рівня індивіда та культурно-історичного розвитку суспільства.

Процес формування культури міжстатевих стосунків аналізується як з позиції біологічної належності індивіда (Дарвін Ч., Фрейд З., Геодакян В., Столлер Р., Левей С., Хемер Д.), так і впливу макро-, мезо- та мікросередовища (Мудрик А., Капська А., Борисова С., Лопухова О., Морозова-Ларіна О., Мушкевич М., Чекаліна А., Єспаєва Ж.). Вона розвивається під впливом соціальних, біологічних, педагогічних, культурних і етнічних чинників.

Культура міжстатевих стосунків особистості характеризується внутрішньою структурою і відображає різноманітні зв'язки між її компонентами: *настановчим, мотиваційно-ціннісним, гносеологічним, праксеологічним і конативним*. Структура культури міжстатевих стосунків виступає цілісною і динамічною системою, яка фіксує особливості сучасного статево-рольового виховання. Структурні компоненти культури міжстатевих стосунків слугують підґрунтям визначення її основних критеріїв. Останні містять групи показників, які детально характеризують кожний із структурних компонентів.

Змістом *настановчого компонента* виступає усвідомлення особистістю власної цінності, індивідуальності як представника відповідної статі та відповідної статево-рольової поведінки, що зумовлює самоприйняття та моральне ставлення особистості до самої себе та до осіб протилежної статі. До основних критеріїв настановчого компоненту відносяться

сформованість усвідомлення своєї статевої належності, що виражається у відповідних проявах маскулінності та фемінності, засвоєння статеворольової моделі поведінки й оптимальних статеворольових настанов, які зумовлюють почуття честі та гідності до себе як до представника відповідної статі та до інших людей.

До змісту *мотиваційно-ціннісного компонента* належать мотиваційно-особистісні регулятори поведінки, які зумовлюють позитивне гуманістичне ставлення до осіб протилежної статі. Основними критеріями мотиваційного компоненту культури міжстатевих стосунків можна вважати наявність як широких соціальних мотивів, так і вузькосоціальних, котрі умовно відносимо до морально-психологічних та інтимно-особистісних. У свою чергу, від них залежить сформованість ціннісних орієнтацій та настанов, де пріоритетом виступає гуманістичне ставлення до представників протилежної статі.

Гносеологічний компонент визначається системою знань про людські цінності, які знаходяться в основі міжстатевих стосунків, полягає у засвоєнні особистістю знань, а також їх привласнення і трансформування в особистісні переконання. Знання про роль чоловіків і жінок у житті, правила міжстатевої поведінки мають багаторівневий характер, що детермінується як у контексті загальнолюдської культури, так і в контексті життєвого досвіду окремої особистості. Система знань про культуру міжстатевих стосунків особистості складається під впливом моральних, юридично-правових, загально-соціальних, сексуально-інтимних, психологічних, демографічних, етичних знань, які слугують критеріями гносеологічного компонента.

Змістом *праксеологічного компонента* є вміння раціонально використовувати знання про стосунки статей та застосовувати їх на практиці, а його критеріями виступають вміння здійснювати вибір партнера, комунікативні вміння, що проявляються в майстерності спілкуватися з особами протилежної статі, вміння ставати на місце іншої людини, скеровувати почуття та емоції в міжстатевих взаємодіях тощо.

Зміст *конативного компонента* становить відповідальна поведінка, що зумовлює конструктивну взаємодію з особами протилежної статі, морально-психологічну готовність до нормативної статевої й сексуальної поведінки, яка відповідає моральним та правовим засадам даного суспільства. Важливою ознакою соціальної зрілості особистості виступає відповідальність, що виявляється у свідомому підпорядкуванні своєї поведінки суспільним вимогам. Відповідно критеріями конативного компоненту є відповідальне поводження з

особами протилежної статі, яке будується на паритетних засадах, моральній і правовій основі, повазі прав, гідності й честі та самоконтролі поведінки.

Одержані в процесі дослідження дані про прояв особливостей культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів дозволили виділити п'ять груп респондентів з різними рівнями вихованості.

Студенти з найвищим рівнем культури міжстатевих стосунків мають повні й правильні уявлення про моральні норми міжстатевих стосунків, готові до гнучких партнерських стосунків з представниками протилежної статі. Мотивація до міжстатевих стосунків ґрунтується на розумінні соціальних потреб та співпереживанні. Відповідальне ставлення до осіб протилежної статі та власної статевої поведінки реалізується творчо, без зовнішніх спонукань.

Студенти з високим рівнем культури міжстатевих стосунків керуються нормами, визнаними суспільством, виявляють елементи творчості в моделюванні статевої поведінки. Вони характеризуються відповідальним ставленням до своєї статевої поведінки, самоконтролем, активністю в оволодінні практичними навичками нормативної статевої та сексуальної поведінки. Проте їхня поведінка не є особистісно орієнтованою, оскільки підпорядковується вимогам інших, а не суспільним нормам.

Студентам із середнім рівнем культури міжстатевих стосунків притаманні традиційні уявлення про статевою модель поведінки, яка обмежена рамками стевих стереотипів. Вони усвідомлюють потребу відповідального ставлення до статевої поведінки, але не завжди виявляють здатність до самостійного вибору правильного варіанту поведінки, переважно діють шляхом наслідування зовнішніх зразків. Самоконтроль, активність в оволодінні практичними навичками нормативної статевої поведінки у них з'являється тільки під впливом спонукальної сили.

Студенти з низьким рівнем культури міжстатевих стосунків розуміють норми міжстатевих стосунків недостатньо, їхня статевою поведінка не відрізняється гнучкістю й орієнтована виключно на стереотипи. У стосунках з особами протилежної статі керуються утилітарними і вузькосоціальними мотивами. Як правило, міжстатеві стосунки мають низький морально-правовий рівень, а відповідальна статевою поведінка носить декларативний або епізодичний характер.

У студентів з найнижчим рівнем неправильне або спотворене уявлення про міжстатеві стосунки. Переважають домінування біологічних потреб та асоціальні мотиви. Зовсім відсутні

вміння та навички конструктивної взаємодії з особами протилежної статі, контроль за власними почуттями й емоціями, стосунки з особами протилежної статі носять аморальний і протиправний характер. Відповідальна статево-рольова поведінка відсутня, що виявляється в запереченні добровільного підпорядкування власної поведінки законам і суспільним вимогам.

Для проведення дослідно-експериментальної роботи на різних етапах експерименту було залучено 355 студентів Національного аграрного університету, Національного університету культури і мистецтв, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Перше дослідження на початку експерименту дало змогу виявити, що і в контрольних, і в експериментальних групах наявний недостатній рівень сформованості культури міжстатевих стосунків. Розподіл студентів за рівнями вихованості культури міжстатевих стосунків у контрольних та експериментальних групах на початку експериментальної роботи суттєво не відрізнявся. Дослідження полягало в оцінюванні кожного критерію за п'ятибальною шкалою з використанням методів анкетування, бесіди, інтерв'ювання, спостереження, експертної оцінки і самооцінювання. Тільки у 16,1 % та 16,2 % студентів було зафіксовано найвищий рівень, у 28,1 % та 28,3 % – високий; у 31,3 % та 31,0 % – середній. До низького рівня віднесено 15,0 %, до найнижчого – 9,5 % та 9,6 % студентів контрольних та експериментальних груп.

У результаті дослідження виявлено основні соціальні та педагогічні причини низького рівня культури міжстатевих стосунків студентів вищих навчальних закладів: розбіжності у соціально-нормативних еталонах сучасного суспільства, що виражаються в існуванні застарілих догм, продиктованих репресивною статевою мораллю і подвійним стандартом стосовно нових вимог культурного розвитку; невизначеність сучасних підходів соціальних інститутів до вирішення проблеми низького рівня загальної культури та статевої моралі молоді; невідповідність змісту статевого виховання у вищих навчальних закладах практичним вимогам і потребам сьогодення у вихованні культури міжстатевих стосунків; недоліки в організації та проведенні статевого виховання, які полягають в недостатній розробленості науково-педагогічного аспекту проблеми, її методичного забезпечення, деінтегрованості ефективних педагогічних умов виховання та недостатній компетентності наставників студентських груп з цих питань.

У другому розділі *“Психолого-педагогічні засади виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів”* обґрунтовано педагогічні умови, які уможливають ефективне виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих

навчальних закладів, висвітлено етапи реалізації визначених педагогічних умов, проведено порівняльний аналіз кількісних і якісних результатів дослідження.

Аналіз теоретичних аспектів виховання культури міжстатевих стосунків, практика підготовки молоді до сімейного життя та висновки, зроблені в результаті проведення констатувального дослідження, дозволили виявити педагогічні умови ефективного виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів. Серед основних виявлено такі:

- гуманізація навчально-виховного процесу;
- організація педагогічної взаємодії з домінуванням діалогічних форм;
- зміщення акцентів у навчально-виховній роботі на гуманітарну складову підготовки майбутніх фахівців;
- вплив розвивальних технологій на засвоєння студентами знань у процесі вивчення спецкурсу "Культура міжстатевих взаємин";
- опанування наставниками студентських груп досвідом виховання культури міжстатевих стосунків на спеціально організованих науково-методичних семінарах підвищення педагогічної майстерності;
- врахування у системі навчально-виховної роботи психосексуальних особливостей юнацького віку.

Це має здійснюватися на основі: орієнтації викладачів вищих навчальних закладів на виховання культури міжстатевих стосунків у студентів; врахування у змісті підготовки фахівців теоретичних положень та аргументів, які сприятимуть усвідомленню студентами значущості рівня вихованості культури міжстатевих стосунків як для особистого життя, так і життя в суспільстві; зростання вихованості культури міжстатевих стосунків на основі підвищення рівня загальної культури студента; наявності сприятливого мікроклімату в студентському колективі для підвищення рівня вихованості згаданої культури.

Здійснюючи відбір та структурування змісту виховання, враховувалося, що орієнтація на виховання культури міжстатевих стосунків у системі вищої освіти потребує цілеспрямованого відбору змісту, форм і методів роботи.

Цілеспрямована робота зі створення визначених педагогічних умов ефективного виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів зумовила відповідну процедуру проведення формувального експерименту, яка здійснювалася на базі Національного аграрного університету. До експериментальних груп увійшло 87 студентів, які

вивчали спецкурс “Культура міжстатевих взаємин” за запропонованою методикою. Крім того, з метою підвищення психолого-педагогічних знань і розуміння проблем міжстатевого спілкування молоді наставники студентських груп залучались до науково-методичного семінару: “Методика виховної роботи наставників студентських груп”. У контрольних групах проводилося лише повторне обстеження.

У ході експериментальної перевірки форм і методів роботи зі студентами було виявлено, що найефективнішими є: лекційні заняття з елементами тренінгу, лекції-дискусії, тренінгові заняття, в процесі яких широко використовувались рольові ігри, моделювання ситуацій, аналіз спонтанних процесів міжособистісної взаємодії; психодраматичні та соціодраматичні прийоми, які сприяли поглибленню відповідних знань, формуванню вмій конструювати нові статоворольові моделі поведінки, вибудовувати нові моделі безпечної взаємодії з протилежною статтю. Усе це позитивно впливало на зміну установок учасників експериментальних груп, їх мотивацію і поведінку.

Широко використовувались такі інтегративні методи роботи як групова дискусія, обговорення конкретних ситуацій з аналізом типових ситуацій міжстатевих стосунків, що дозволяло учасникам формулювати думку, виробляти стратегію власної поведінки та обирати оптимальні рішення.

Невід’ємною складовою виховання культури міжстатевих стосунків молоді була організація різноманітних форм позааудиторної пізнавально-розважальної діяльності студентів, які доповнювали і продовжували виховний вплив сім’ї та навчального процесу, сприяли задоволенню запитів й інтересів молоді. Досить ефективними виявились такі форми роботи як круглі столи, диспути, ток-шоу, вечори, конкурси, завдання яких полягало у формуванні особистісної гендерної позиції, розширенні уявлень стосовно спектру статевих ролей; переосмисленні “Я-образу” і життєвого сценарію, нав’язаних системою статоворольових уявлень, що сприяло руйнуванню застарілих статевих стереотипів, наданню можливості саморозкриття, апробації нових ролей і форм поведінки, утвердженню жіночої і чоловічої гідності.

Порівняння кількісних та якісних даних педагогічного експерименту, одержаних в обох групах, дало змогу з’ясувати, що на відміну від експериментальних у контрольних групах відбулися статистично незначні вірогідні зміни в рівнях вихованості культури міжстатевих стосунків (рис.1).

Рис.1. Порівняння даних діагностування рівнів вихованості культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів

Отже, експериментальна робота дозволяє констатувати, що позитивні зміни стосовно осіб протилежної статі відбуваються, якщо основні положення окресленої роботи зі студентами втілюються в реальних планах, програмах, рекомендаціях і становлять основу практичних дій.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукового завдання дослідження виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні ефективних педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків у вищих навчальних закладах та експериментальному підтвердженні результативності їх реалізації. Результати теоретичного й експериментального дослідження підтвердили гіпотезу, на якій вони ґрунтуються, засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави для таких висновків.

1. Встановлено, що культура міжстатевих стосунків – це структурний компонент загальної культури, форма усталеної для даного суспільства статевої поведінки, яка визначає готовність суб'єктів до певного типу міжстатевих взаємодій. Сутність поняття “міжстатеві стосунки” полягає у вираженні зв'язків, які встановлюються між особистістю та іншими людьми (своїї та протилежної статі), а також різними сторонами оточуючого світу і які, торкаючись сфери потреб, переконань і вчинків, впливають на її поведінку. Відповідні типи міжстатевих взаємодій позитивно корелюють із статеворольовими уявленнями особистості про себе як про статево істоту, котра має відповідний рівень знань, умінь і навичок конструктивної взаємодії з особами протилежної статі. Це виявляється в поведінці і залежить від віку, освіти, індивідуальних якостей, соціального оточення, культурного рівня індивіда та культурно-історичного розвитку суспільства.

За результатами вивчення вказаної проблеми запропоновано структуру культури міжстатевих стосунків, яка включає настановчий, мотиваційно-ціннісний, гносеологічний, праксеологічний і конативний компоненти.

2. Визначено критерії вихованості культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів. Основними критеріями є сформованість усвідомлення своєї статевої

належності, що виражається у відповідних проявах маскулінності та фемінності, засвоєння статевої моделі поведінки та оптимальних статевої настанов, почуття власної гідності та честі; наявність як широких соціальних, так і вузькосоціальних мотивів, котрі умовно відносимо до морально-психологічних та інтимно-особистісних; система моральних, юридично-правових, загально-соціальних, сексуально-інтимних, психологічних, демографічних, етичних знань; комунікативні вміння, вміння здійснювати вибір партнера, вміння ставати на місце іншої людини, скеровувати почуття та емоції у міжстатевих взаємодіях; відповідальне поводження з особами протилежної статі, яке будується на паритетних засадах, моральній і правовій основі, повазі прав, гідності й честі та самоконтролі поведінки. Відповідно до критеріїв визначено рівні вихованості культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів: найвищий, високий, середній, низький і найнижчий.

3. Обґрунтовано і експериментально доведено, що на виховання культури міжстатевих стосунків у педагогічному процесі впливають різноаспектні чинники, найбільш вагомими серед яких є: соціальні (сім'я, однолітки, навчально-виховні колективи, неформальні молодіжні об'єднання, соціально-політичні та економічні обставини в суспільстві тощо); біологічні (система генетичних, гормональних, невральних та імунних детермінант тощо); педагогічні (гуманітарна складова освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців, системність виховної роботи, особистісна гендерна позиція науково-педагогічних працівників, диференціація статевого виховання, ідеали і пріоритети навчання та виховання, духовні цінності та моральні норми тощо); культурні (література, засоби масової інформації, мова, мистецтво, молодіжна субкультура і контркультура, регіональні та територіальні особливості культури тощо); етнічні (традиції, ментальність тощо).

4. Науково обґрунтовано й експериментально перевірено, що підвищення ефективності виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів забезпечується дотриманням таких педагогічних умов: гуманізація навчально-виховного процесу; організація педагогічної взаємодії з домінуванням діалогічних форм; зміщення акцентів у навчально-виховній роботі на гуманітарну складову підготовки майбутніх фахівців; вплив розвивальних технологій на засвоєння студентами знань у процесі вивчення спецкурсу "Культура міжстатевих взаємин"; опанування наставниками студентських груп досвідом виховання культури міжстатевих стосунків на спеціально

організованих науково-методичних семінарах підвищення педагогічної майстерності; врахування у системі навчально-виховної роботи психосексуальних особливостей юнацького віку.

Створення педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків дозволило одержати позитивну динаміку збільшення кількості студентів експериментальних груп з найвищим (з 16,2 % до 24,8 %), високим (з 28,3 % до 32,3 %), середнім (з 31,0 % до 31,4 %) та зниженням у групах з низьким (з 15,0 % до 7,0 %) та найнижчим (з 9,6 % до 4,4 %) рівнями вихованості культури міжстатевих стосунків, що підтвердило узагальнення та порівняння емпіричних і статистичних даних початкового й заключного етапів експерименту.

5. Розроблені у дослідженні науково обґрунтовані методичні рекомендації “Методика формування культури міжстатевих стосунків: соціально-психологічний тренінг”, програма спецкурсу “Культура міжстатевих взаємин” та програма науково-методичного семінару для наставників студентських груп “Методика виховної роботи наставника студентської групи” сприяють комплексному підвищенню культури міжстатєвого виховання у студентів вищих навчальних закладів. Даний комплекс навчально-методичних матеріалів може бути використаний педагогами, психологами, наставниками студентських груп, а також студентами як у навчальній, так і позанавчальній роботі.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань означеної проблеми. Перспективними, на нашу думку, є: виховання культури міжстатєвих стосунків в умовах взаємодії вищого навчального закладу, сім’ї та культурно-дозвіллевих закладів; здійснення порівняльного аналізу зарубіжного досвіду щодо виховання культури міжстатєвих стосунків; гендерний аспект у професійній підготовці майбутніх фахівців; наступність у вихованні культури міжстатєвих стосунків.

Основні положення дисертаційного дослідження відображено у таких публікаціях:

1. Яшник С.В. Формування культури міжстатєвих взаємин людей на різних етапах історичного розвитку // Наук. вісн. НАУ.– К.: НАУ, 2000 – Вип. 30. – С. 311-319.
2. Яшник С.В. Вплив соціально-економічних чинників на функціонування сільської родини в Україні” // Наук. вісн. НАУ.– К.: НАУ, 2001. – Вип. 37. – С. 349-355.
3. Яшник С.В. До поняття “культура міжстатєвих взаємин” // Наук. вісн. НАУ.– К.: НАУ, 2002. – Вип. 50. – С.353-359.

4. Яшник С.В. Структурні особливості культури міжстатевих взаємин як складової загальної культури особистості // Наук. вісн. НАУ.– К.: НАУ, 2002 – Вип. 59. – С. 314-321.

5. Яшник С.В. Фактори формування культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів освіти // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. – К.: КНЛУ, 2004. – Вип. 26. – С.56-61.

6. Яшник С.В. Формування готовності наставника студентської групи до статевого виховання молоді // Наук. вісн. НАУ.– К.: НАУ, 2005 – Вип. 88. – С. 283-290.

7. Стахневич В.І., Яшник С.В. Вдосконалення навчальних планів і програм для студентів аграрних вузів у сучасних умовах // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр.; Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000. – С. 439-440. (Особистий внесок полягає у висвітленні підходів до гуманізації навчально-виховного процесу).

8. Сімейно-побутова культура і домашня економіка: Програма для аграрних вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / Укладачі: В.І. Стахневич, В.М. Титов, С.В. Яшник та ін. – К.: Аграрна освіта, 2001. – 15 с. (Особистий внесок полягає у розробці тем: “Сім’я та здоровий спосіб життя”, “Основи сімейних відносин”).

9. Методика виховної роботи наставника студентської групи: Навчальна програма науково-методичного семінару для наставників вищих аграрних навчальних закладів / Укладачі: П.Г. Лузан, В.І. Стахневич, С.В. Яшник та ін. – К.: Видавничий центр НАУ, 2004. – 23 с. (Особистий внесок полягає у написанні розділів: “Соціально-психологічні аспекти формування студентських колективів”, “Формування культури міжстатевих стосунків студентської молоді”, “Негативні явища у студентському середовищі та їх профілактика”).

10. Стахневич В.І., Яшник С.В. Методика формування культури міжстатевих стосунків: соціально-психологічний тренінг / Методичні рекомендації. – К.: ВЦ НАУ, 2004. – 56 с. (Особистий внесок полягає у написанні розділів II – III; розробці тем: “Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у вихованні”, “Проблеми становлення культури міжстатевих стосунків”, “Дошлюбні стосунки молоді”, “Психологія статевих відмінностей”, “Стать та статеворольова поведінка”, “Соціальна політика у сфері проблем алкоголізму, наркоманії, розповсюдження ВІЛ / СНІДу”).

11. Психологія управління: Метод. посібник // Укладачі В.М. Титов, В.І. Стахневич, В.І. Свистун, С.В. Яшник та ін. – К.: ВЦ НАУ, 2004. – 106 с. (Особистий внесок полягає у висвітленні теми: “Особливості чоловіків та жінок в управлінні”).

12. Яшник С.В. Проблеми студентської молоді. Гендерний аспект // Наука і освіта – 2002: Тези доп. міжнар. наук.-практ. конфер. — Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002. – С. 61-62.
13. Яшник С.В. Гендерна освіта у вищій школі // Актуальні проблеми виховання студентів, формування їх як особистостей у вищих закладах освіти: Тези доп. міжнар. наук.-метод. конфер. – К.: НУХТ, 2002. — С. 38-39.
14. Яшник С.В. Особливості юнацького віку у статевих взаєминах // Студентський рух в сучасній Україні: реалії, тенденції та перспективи розвитку: Тези доп. всеукр. наук.-практ. конфер. – К.: НАУ, 2002. – С. 90-91.
15. Яшник С.В. Гендерні стереотипи як соціально-психологічна проблема // Формування гендерного паритету в умовах сучасних соціально-економічних перетворень: Тези доп. міжнар. наук.-практ. конфер. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді; Український ін-т соціальних досліджень, 2002. – С. 212-214.
16. Яшник С.В. Врахування національного характеру особистості як складової культури міжстатевих стосунків // Гендер: реалії та перспективи: Тези доп. всеукр. наук.-практ. конференції. – К.: Фоліант, 2003. – С. 85-87.
17. Яшник С.В. Педагогічні умови ефективного формування культури міжстатевих стосунків у студентської молоді // Національна освіта: провідні тенденції та перспективи (до 140-річчя від дня народження Б.Д.Грінченка): Тези доп. всеукр. наук.-практ. конфер. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2004. – С. 103–104.
18. Яшник С.В. Прогностичні тенденції використання новітніх технологій у підготовці фахівців у вищих закладах освіти // Реформування системи вищої аграрної освіти в Україні: досвід і перспективи: Тези доп. всеукр. наук.-практ. конфер. – К.: НАУ, 2005. – С. 98-100.

Яшник С.В. Педагогічні умови виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2006.

Дисертація присвячена процесу виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів. Здійснено аналіз філософських, соціологічних і психолого-педагогічних джерел з проблеми дослідження; розкрито сутність і структуру

культури міжстатевих стосунків студентів; визначено критерії вихованості культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів; виявлено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність комплексу педагогічних умов виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів.

Дослідження підтвердило соціальну й психологофізіологічну обґрунтованість інтересів і потреб юнацтва в оволодінні моральними основами культури міжстатевих стосунків відповідно з віковими особливостями. У представленому дисертаційному дослідженні створена цілісна система організації виховання культури міжстатевих стосунків студентської молоді у вищих навчальних закладах.

Запропоновані матеріали можуть бути використані наставниками студентських груп, викладачами, працівниками відділів виховної роботи та студентських справ закладів освіти I–IV рівнів акредитації, у системі післядипломної освіти вчителів, соціальними службами, а також громадськими організаціями.

Ключові слова: статеve виховання, статева ідентифікація, статева соціалізація, статеворольові стереотипи, культура міжстатевих стосунків.

Аннотація

Яшник С.В. Педагогические условия воспитания культуры межполовых отношений у студентов высших учебных заведений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2006.

Диссертация посвящена исследованию актуальной проблемы воспитания культуры межполовых отношений студентов высших учебных заведений. Осуществленный анализ философских, социологических, психологических и педагогических источников позволил сделать концептуальные выводы, адаптированные к заданиям исследования: на протяжении всего исторического развития цивилизации культура межполовых отношений отображала общественный строй и была важной характеристикой, регламентировалась нормами морали, религии, закона.

Выявленные основные тенденции в исследовании культуры межполовых отношений дают возможность рассматривать ее в контексте общей культуры, как форму принятого для

данного общества или общности полового поведения, определяющего готовность субъектов к какому-либо виду межполовых взаимоотношений. Тенденции, выявленные в научных исследованиях по указанной проблеме, подтвердили влияние социальных, биологических, педагогических, культурных и этнических факторов на воспитание культуры межполовых взаимоотношений современной молодежи.

Разработанная в ходе исследования структура культуры межполовых взаимоотношений, которая включает установительный, мотивационно-ценностный, гносеологический, праксеологический и конативный компоненты, позволила глубже раскрыть сущность педагогических условий эффективного осуществления воспитательного процесса.

В соответствии с компонентами и критериями определены уровни воспитанности культуры межполовых отношений – самый высокий, высокий, средний, низкий, самый низкий. Экспериментально-исследовательской работой проверено и доказано, что предложенная критериальная система воспитанности культуры межполовых отношений позволяют корректировать и координировать процесс полового воспитания студентов и влиять на уровень культуры межполовых отношений.

Исследование подтвердило социальную и психофизиологическую обоснованность интересов и потребностей юношества в овладении нравственными основами культуры межполовых отношений в соответствии с возрастными особенностями. Анализ причин низкого уровня воспитанности культуры межполовых отношений студентов указывает на ошибки и упущения научного и организационного обеспечения воспитательного процесса высших учебных заведений в подходе к данной проблеме.

Экспериментально проверено и доказано, что высшие учебные заведения могут быть центром полового просвещения и воспитания культуры межполовых взаимоотношений. Использование в учебно-воспитательном процессе программы учебного спецкурса “Культура межполовых отношений”, разных форм познавательно-развлекательной деятельности студентов в учебной и внеучебной работе позволило получить положительную динамику роста количества студентов экспериментальных групп с наивысшим и высоким уровнем воспитанности культуры межполовых отношений. Повышение уровней воспитанности культуры межполовых отношений у студентов высших учебных заведений подтвердило обобщение и сравнение эмпирических и статистических данных начального и заключительного этапов эксперимента.

Разработанные в исследовании методические рекомендации могут использоваться наставниками студенческих групп, преподавателями, сотрудниками отделов воспитательной работы и студенческих дел образовательных учреждений I – IV уровней аккредитации, в системе последипломного образования учителей, социальными службами, а также общественными организациями.

Ключевые слова: половое воспитание, половая идентификация, половая социализация, полоролевые стереотипы, культура межполовых отношений.

Yashnyk S. Pedagogical conditions of intersexual culture upbringing in students of higher educational establishments. – The manuscript.

The Candidate of Pedagogy degree dissertation at the specialty 13.00.07. – Theory and methods of upbringing. – National M. Dragomanov Pedagogical University. – Kyiv, 2006.

The dissertation is dedicated to the process of intersexual culture upbringing in students of higher educational establishments. The analysis is made on the basis of philosophical, sociological, physiological and pedagogical sources from the problem of research; the essence and structure of culture of students intersexual relations are shown; the criteria of upbringing of culture of students intersexual relations of higher educational establishments are defined

Efficiency of a set of pedagogical conditions of upbringing of culture of students intersexual relations in higher educational establishments is dedicated, theoretically approved and tested.

Research has proved social, psychological and physiological validity of interests and needs of youth in mastering moral basis of intersexual culture relations in accordance with the age peculiarities.

The whole system of organisations of upbringing of culture of students intersexual relations of higher educational establishments is shown in the dissertation.

Research results can be used by pedagogues, psychologists, student group instructors and students of educational establishments of I-IV levels of accreditation, in the system of post diploma education, social services and also by civil organizations.

Key words: sexual upbringing, sex identification, sexual socialization, sex stereotypes, culture of intersexual relations.